

Výzkumný ústav lesního hospodářství a myslivosti, v. v. i.

TISKOVÁ ZPRÁVA

Loňské sucho oslabilo dřeviny a otevřelo dveře škůdcům lesa

Strnady – 4. května 2016 – S následky sucha, které loni postihlo Česko, se budou lesy vyrovnávat nejen celý letošní rok, ale i v dalších letech. Suchem a přísušky oslabené lesní porosty totiž poskytují vhodné podmínky jak pro vznik gradace podkorního hmyzu, tak pro rozvoj a šíření kořenových hnilob. Právě tématu sucha vzhledem k nepříznivému vývoji počasí v posledních několika letech, byl věnován letošní seminář Lesní ochranné služby VÚLHM Škodliví činitelé v lesích Česka 2015/2016. Odborníci shrnuli situaci v lesích za loňský rok a přidali své prognózy na následující období.

*„Téměř okamžitě na vzniklou situaci extrémního stresu ze sucha reaguje podkorní hmyz, v případě smrkových porostů zejména lýkožrout lesklý a lýkohub matný, ale i obávaný lýkožrout smrkový a l. severský. Rovněž i podkorní hmyz na borovicích (l. vrcholkový, lýkohubi rodu *Tomicus*, krasec borový) a na dubu (bělokaz dubový, krasci rodu *Agrilus*), případně i jiných jehličnanech (např. modřín) a listnáčích. Obdobně dochází i k rozvoji některých původců houbových chorob (václavka, houbové choroby nadzemních pletiv borovic a další),“ upozornil vedoucí Lesní ochranné služby (LOS) Miloš Knížek. Podle něj je zřejmé, že další vývoj nejen kůrovcové gradace bude závislý jednak na průběhu počasí v tomto roce (a letech následujících), ale také na schopnosti lesnického provozu operativně reagovat na vzniklou situaci.*

Regionem, ze kterého již řadu let přichází nejvíce hlášení o škodách suchem, je střední a severní Morava. V roce 2015 je v zaslané evidenci z moravských krajů hlášeno celkem 222 tisíc m³ dříví poškozeného suchem. Celkově jde o 465 tisíc m³, moravské kraje tedy tvoří necelou polovinu (48 %) tohoto objemu. V roce 2015 byly nejvyšší objemy nahlášený z Jihočeského kraje (81 tisíc m³), Jihomoravského kraje (76 tisíc m³) a z Vysočiny (72 tisíc m³). Především pro jižní Čechy a Vysočinu znamenají tato čísla obrovský nárůst – 15x, resp. 25x více vytěženého dříví v důsledku sucha v porovnání s rokem 2014.

Mezi abiotické poškození lesa je řazeno také **žloutnutí stromů**. To je vizuálně patrné nejvíce na jehličnatých dřevinách, nejčastěji na smrku. Setkat se s ním ale můžeme i na dalších dřevinách (jedle, borovice, douglaska).

Typické kůrovcové ohnisko (Jindřichohradecko, srpen 2015). Foto: M. Knížek

Výzkumný ústav lesního hospodářství a myslivosti, v. v. i.

Rozsah žloutnutí se mění v závislosti na dostupnosti živin v půdě a na průběhu počasí. V roce 2015 bylo hlášeno necelých 32 tis. ha žloutnoucích lesních porostů. Největší takto zasažená plocha je hlášena z Moravskoslezského kraje (21 tis. ha), což z celkové hlášené plochy představuje přibližně 2/3 a jedná se o zhoršení v porovnání s rokem 2014, kdy byla z Moravskoslezského kraje hlášena plocha necelých 19 tis. ha, a podíl na celkové žloutnoucí ploše byl 60 %.

Pro začátek vegetační sezóny je velmi důležité nejen množství, ale především **rovnoměrnost srážek v průběhu jara**. Průběh jarních srážek a teplot bude mít také vliv na rozvoj podkorního hmyzu a nástup prvního rojení.

Další vývoj kůrovcové gradace bude závislý také na schopnosti lesnického provozu operativně reagovat na vzniklou situaci a včas vyhledávat, zpracovávat a asanovat aktivní kůrovcové stromy a dříví.

„V roce 2014 evidované kůrovcové těžby dosahovaly již objemu téměř 900 tis. m³, takže následky aktuální aktivizace podkorního hmyzu mohou mít dopad doslova katastrofální. Více než 1,5 násobné zvýšení nahodilých těžeb ve smrkových porostech po napadení podkorním hmyzem v roce 2015 je toho již patrným důkazem“, uvádějí experti z Lesní ochranné služby.

Podle evidence bylo v roce 2015 provedeno následující množství obranných a ochranných opatření: **položeno přibližně 195 tis. m³ lapáků, instalováno cca 35 tis. feromonových lapačů, z napadené hmoty odkorněno téměř 27 tis. m³ a chemicky asanováno zhruba 60 tis. m³.**

Postupné zhoršování zdravotního stavu dřevin a rozvoje přemnožení podkorního hmyzu se netýká pouze smrku, ale i dalších, **zejména jehličnatých dřevin, např. borovice**, kde již byl pozorován zvýšený výskyt lýkožrouta vrcholkového a krasce borového.

Přibližně ke dvojnásobnému nárůstu evidovaného objemu napadení došlo v roce 2015 oproti roku předcházejícímu také u podkorního hmyzu na **modřínu** (hlavně lýkožrout modřínový) a také na jedli (lýkožrouti rodu *Pityokteines*).

N nejen hmyz ale dokáže potrápit oslabené dřeviny. Jedná se také o **houbové patogeny**:

Z řady míst republiky bylo i nadále hlášeno odumírání **olší**, kde je za rozhodujícího původce považována plíseň olšová. Na základě doposud získaných výsledků byla vypracována „**Mapa potenciálního rizika výskytu a škod způsobených plísní olšovou v lesních porostech ČR.**“

Situace se zdejší v současné době nejvýznamnějším houbovým škůdcem smrku pichlavého **kloubnatkou smrkovou** v Krušných horách zůstává nadále komplikovaná a východiska nejednoznačná. Intenzivní šetření zdravotního stavu porostů smrku ztepilého napadených kloubnatkou smrkovou probíhala na území ve správě LČR, s. p. (LS Klášterec nad Ohří a LS Litvínov) od srpna do října 2015. Ve sledovaných 49 porostech bylo hodnoceno celkem 1 427 jedinců smrku ztepilého. Předběžné výsledky naznačují, že vyšší procento napadených pupenů vykazují starší porosty a infikované pupeny se nalézají spíše ve vrcholových partiích korun (což platí i pro mladší porosty), na rozdíl od jedinců smrku pichlavého, kde jsou více atakovány nižší partie korun.

Výzkumný ústav lesního hospodářství a myslivosti, v. v. i.

Prosychání až odumírání smrkových porostů napadených **václavkami (především václavkou smrkovou)** se v roce 2015 blížilo 280 000 m³. Nejvyšší těžby byly zaznamenány jako již tradičně na území Moravskoslezského kraje a v kraji Olomouckém.

Letos lze očekávat především nárůst poškození a prosychání borovic (napadených houbami *Cenangium ferruginosum* a *Sphaeropsis sapinea*) a u jehličnanů obecně nárůst vytěženého „václavkového“ dříví.

Dopady sucha jsou zvláště citelné v dubnu a květnu, kdy stromy potřebují nejvíce vody k tvorbě nových orgánů. Stejně vážný je nedostatek vody v červenci a srpnu, kdy se vytvářejí rezervní látky. První souše v dospělých porostech se objevují na podzim, jejich počet pak stoupá a vrcholí v lednu a únoru příštího roku. Po intenzivnějších přísuších se projevuje snížení přírůstu a usychání stromů i v několika dalších letech.

Rámcový výhled na letošní rok nevyznívá z hlediska ochrany lesa příliš příznivě: Také letos bude pravděpodobně největší „hrozbu“ v ochraně lesa před živočišnými škůdci představovat nebezpečí regionálního zesílení přemnožení podkorního hmyzu na jehličnanech, především v severovýchodní polovině území (Olomoucký a Moravskoslezský kraj), postižené mnohem citelněji následky sucha a výskytem václavky. Očekávat lze také progresi výskytu kambioxylofágů na některých listnatých dřevinách, především na dubech.

Podrobnosti, čísla a porovnání situace s předchozími roky jsou k dispozici ve Zpravodaji ochrany lesa na webových stránkách VÚLHM v sekci LOS: <http://www.vulhm.cz/los>

Najdete zde také informace k financování obnovy lesních porostů poškozených suchem jinými kalami a materiály k zvládnutí kůrovcové gradace, seznam povolených přípravků a dalších prostředků na ochranu lesa a další informační materiály.

Kontaktní údaje:

Výzkumný ústav lesního hospodářství a myslivosti, v. v. i.

Lesní ochranná služba

Strnady 136, 252 02 Jíloviště

e-mail: los@vulhm.cz